

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl



Redactioneel

Wat past bij een nummer waarin de artikelen gaan over perversie en haar psychodynamiek en het verhaal van een analyse die de analysant zo graag anders had gezien? Een citaat uit Ubbels omdat ik het niet laten kan: 'Door de perverse splijting worden diepe gevoelens van weerloosheid, hopeloosheid en leegte afgeweerd. Deze gevoelens zijn verbonden met de angst voor afhankelijkheid en net als bij de narcistische stoornissen hangen deze gevoelens samen met vroege traumata in de moeder-kind relatie' (p. 136). Maidman beschrijft hoe de liefde hatend wordt samengebald tot een schoen, om te knuffelen en te verachten. De schrijfster van het derde artikel, die haar naam niet openbaar wil hebben, laat de procedure zien via haar beleving als patiënt. Wat zij te zeggen heeft spreekt voor zichzelf. Je mag hopen dat dit nummer slechts in handen valt van bonafide lezers, die weten dat psychoanalytici feilbare mensen zijn en een analyse een lastige procedure, die soms veel goeds kan opleveren en soms ook niet. Op reacties hoop je ook, altijd – zeker nu.

Bij dit nummer past aandacht voor een pervers boek en een perverse mode: 'Freud Bashing'. De Duitsers noemen het 'Freud klatschen', 'Freudje pesten' is mijn voorstel. Ik heb voor me liggen *The Memory Wars: Freud's Legacy in Dispute* door Fredrick Crews 'and his critics' (1995). In *The New York Review of Books* van 18 november 1993 schreef Crews een essay *The Unknown Freud*. Het is een unfair artikel dat zeer veel reacties opriep, waarop Crews weer reageerde met zijn gelijk. Tevreden vat de laatste dat samen met 'For several ensuing months, an unprecedented number of protesting letters to the editor poured in, mostly from psychoanalysts outraged by the indignities I had heaped on their honorable profession and its founder. Two rounds of published exchanges, the first of which alone consumed more ink than *The New York Review* had ever devoted to the aftermath of an article, left the overwhelming majority of complainants fuming on the sidelines' (Crews 1995, p. 287). Dit artikel en nog twee van dezelfde auteur plus al de reacties en de antwoorden van Crews daarop leverden een boekje op van een pervers karakter.

Allereerst het omslag. Freud wordt afgebeeld tot borsthoogte met een sigaar, die penis en pen is, tussen de lippen, voor hem een opgevouwen boek, vastgehouden tussen diens wat vettig afgebeelde handen. Het boek is zo getekend dat het een paar zeer wijd opengesperde benen lijkt voor te stellen.

Dan de artikelen zelf. Over het wetenschappelijk gehalte van de psychoanalyse beweert hij: 'Psychoanalysis is the paradigmatic pseudoscience of an epoch.' Ach ja, dat kennen we en de beoordeling van de wetenschappe-

lijke merites van de psychoanalyse verdient serieuzere aanpak. Niet altijd weer Grünbaum, maar wat nodig is, is zonder overbodige vijandigheid doordenken wat wetenschap is, of er één type wetenschap is of dat er verschillende zijn – de vraag in hoeverre psychoanalyse bij een van deze idealen past en in hoeverre niet, gevolgd door de vraag of dat nodig is, en vervolgens nog, wat de relatie is tussen de theorie en de analyse van patiënten. De vervolging van Freud als persoon wordt steeds venijniger en ongermerder. Dezelfde soort stereotypering die bij gewoon antisemitisme de basisstructuur is, wordt op hem met alle kracht toegepast. Hij blijkt geen man te zijn die fouten heeft gemaakt, maar hij is fout – zijn afkomst deugt niet, zijn werk is oplichting en hij kan het liegen niet laten. Hij heeft alleen belangstelling voor geld, macht, roem en seks. Niets heeft hij goed gedaan. Het meegevoel van de latere commentatoren met Emma Eckstein, die verkeerd behandeld werd door Fließ, is de dunne laag ijs waarop het genoegens drijft van de fouten die Freud gemaakt heeft toen hij door Fließ geconsulteerd werd. Deze oude koek wordt nu voor de tiende keer als nieuw opgediend.

Er is een nieuw schandaal gevonden – althans voor mij. Het gaat over ene Frink waarbij niet duidelijk wordt gemaakt wat Freuds rol was bij die ongelukkige geschiedenis, maar de auteur weet zijn intentie: 'Freud's transparent aim was to get his own hands on some of the heiress Bijur's money' (p. 38). Omdat dat nu eenmaal nodig is, vernielt Freud daar vier mensenlevens voor. De Wolfenman – 'actually dogs, as Freud was later compelled to admit' – krijgt de aandacht die past bij een geval waar inderdaad veel op valt af te dingen. Swales' dubieuze reconstructie van de verhouding van Freud tot zijn schoonzuster, Minna, wordt herkauwd. Omdat Crews echter ook hoogleraar Engels was – en als zodanig een reputatie heeft opgebouwd – krijgt hij het toch niet ondubbelzinnig zijn pen uit om de beschuldiging van seksuele relatie, zwangerschap en abortus voor geheel waar te houden. Daar heeft hij een elegante oplossing voor – schrijven kan hij. Hij zegt: 'To put it mildly, the jury is still out on the Freud-Bernays question' (p. 69). Dit alles is nog gewone verdachtmaking, een poging de man te vernietigen en wat hij bedacht heeft.

Dan komt het werkelijk vreemde van het boek. Freud en de analytici worden gekoppeld aan de zeer onprofessionele beweging van de Recovered Memory Therapy, die met hypnose en suggestie patiënten zo ver krijgt dat ze zich seksueel misbruik herinneren, of ze het hebben ondergaan of niet. Dat is een zeer ongelukkige beweging, die beschuldigde vaders, ooms en grootvaders schuldig verklaart aan incest, tenzij het tegendeel wordt bewezen. Het is aannemelijk dat er mensen voor in de gevangenis terecht zijn gekomen die daar niet horen en het is zeker dat er door deze – soms valse – beschuldigingen mensenlevens kapot zijn gemaakt op grond van hardnekkige achtervolging door dochters en justitie. Maar goed, dat is één van die aberraties van de geschiedenis die gebeuren en die multicausaal zijn

bepaald. Zo niet bij Crews. Via bewijzen die dat niet zijn, via rekensommen die door systematische vertekening allemaal naar één kant verwijzen, wordt dit verschijnsel vooral aan Freud en de freudianen toegeschreven, zoals tien jaar geleden het ontkennen van hetzelfde vooral bij hen op de stoep werd gelegd (Masson 1984).

Een aanval als deze kan niet serieus genoeg genomen worden. De vernietiging van een beweging – en een mens – begint met de vernietiging van een reputatie en ook in Nederland zijn er publicisten bij wie de haat het van de redelijkheid wint als ze over de analyse en zeker als ze over Freud schrijven. Wat is de oorzaak van de gehele beweging van Freud Bashing, waar ook het uitstellen van de Freud tentoonstelling in het Library of Congress een voorbeeld van is (Drews 1996)? Lear (1995) verdiept zich in deze vraag en hij komt met een aantal verklaringen. Op het simpelste niveau kan gezegd worden dat de nieuwere psychofarmaca, gekoppeld aan de betere kennis van structuur en werking van de hersenen, speculaties hebben opgeroepen dat binnenkort alle vormen van gesprekstherapie overbodig zijn. Het is een fantasie die mogelijk welkom is bij de chemische industrieën, bij de verzekeringsmaatschappijen en bij diegenen die hopen met een pilletje van hun lijden verlost te worden.

Analytici – en Freud – hebben de haat ook aan zichzelf te wijten: overdreven succesclaims, opgeklapte verwachtingen die niet waargemaakt konden worden en een evidente hooghartigheid in het contact met collega's roepen natuurlijk een sterke reactie op. Er is een flink aantal mensen die reden hebben zich opgelicht en beledigd te voelen.

Langzaam komt Lear tot zijn conclusie. Het is een simpele, maar één die de kern van de psychoanalyse raakt. Het idee dat mensen onbewuste motieven hebben, blijkt onverdraaglijk voor hen te zijn, dat sluit niet aan bij de cultuur en bij het idee dat we volkomen baas in eigen huis zijn. Dat het aanvalen van Freud ook roem en geld oplevert, is een aangename bijzaak.

Hans Reijzer

Noot

1. Voor het beschikbaar stellen van het materiaal over deze zaak zeg ik dank aan Sybille Drews, Frankfurt am Main, Duitsland.

Literatuur

Crews, F., and his critics (1995), *The Memory Wars: Freud's Legacy in Dispute*, The New York Review of Books, New York.

Drews, S. (1996) Ein einmaliger Vorgang? zur Debatte um die Ausstellung 'Sigmund Freud, Konflikt und Kultur' der Library of Congress in der Presse. *Zeitschrift für*

psychoanalytische Theorie und Praxis 1996, p. 105-112.

Lear, J. (1995), The Shrink is in. A counterblast in the war on Freud. *The New Republic*, 2 December 1995, p. 18-25.

Masson, J.M. (1984), *The Assault on Truth: Freud's Suppression of the Seduction Theory*. Farrar, Strauss and Giroux.